

**Państwowa Inspekcja Pracy
Główny Inspektorat Pracy**

**Bezpieczeństwo i higiena pracy
pracowników zatrudnionych
przy urządzeniach zasilanych gazem LPG**

material na posiedzenie Rady Ochrony Pracy

Warszawa, marzec 2008 r.

WAŻNIEJSZE INFORMACJE O BRANŻY GAZU PŁYNNEGO

Według danych szacunkowych Polskiej Organizacji Gazu Płynnego, w 2007 roku sprzedaż gazu płynnego propan-butan (gazu skroplonego LPG) utrzymała się w Polsce na poziomie z poprzedniego roku i wyniosła ok. 2 mln 450 tys. ton. Wcześniej jego sprzedaż w Polsce biła światowe rekordy. Od 1991 roku - kiedy to kształtowała się na poziomie 175 tys. ton rocznie - do 2006 roku odnotowano ponad 14-krotny wzrost sprzedaży. Szybki wzrost sprzedaży gazu płynnego i rozwój sieci handlowej zajmującej się jego dystrybucją wynikał przede wszystkim z konkurencyjnej ceny tego paliwa używanego do napędu silników pojazdów samochodowych (autogaz).

Największą dynamikę wzrostu odnotowano właśnie w segmencie rynku autogazu. Segment ten w Polsce obejmuje aktualnie 75% rynku gazu skroplonego LPG. W latach 2002 – 2006 sprzedano łącznie 6 mln 955 tys. ton autogazu, to jest ponad 3 razy więcej niż w poprzednim pięcioleciu. Od 2004 roku Polska stała się największym konsumentem autogazu w Europie. Zahamowanie dynamiki wzrostu sprzedaży autogazu nastąpiło w 2007 r., kiedy sprzedano go zaledwie o ok. 1% więcej niż rok wcześniej (1 mln 830 tys. ton).

Polska uplasowała się też na pierwszym miejscu w Europie i drugim na świecie pod względem liczby samochodów zasilanych autogazem. W 2007 roku ich liczba przekroczyła 2 mln szt. W tej sytuacji w ostatnich latach nastąpić musiał także znaczący wzrost liczby stacji paliw płynnych prowadzących dystrybucję autogazu. Ich liczba w latach 2001 - 2006 wzrosła dwukrotnie. Na koniec 2007 r. było w Polsce ponad 6800 punktów sprzedaży autogazu (łącznie z jego modułami na stacjach paliw płynnych), co daje naszemu krajowi pierwsze miejsce w świecie.

O pozycji i wielkości rynku gazu płynnego w Polsce świadczyć mogą także liczby znajdujących się w obrocie butli gazowych 11-kg (jest ich ponad 11 mln); butli gazowych turystycznych (do 5 kg), których jest około 2 mln szt. i ponad 67 tys. stałych zbiorników magazynowych gazu płynnego znajdujących się w stacjach autogazu, rozlewniach gazu płynnego, w zakładach przemysłowych, przy domach i gospodarstwach rolnych itd. W ostatnich latach przybywało ich średnio od 4 do 5 tys. rocznie. Dane te wskazują, że branża gazu płynnego w Polsce należała do najdynamiczniej rozwijających się branż naszej gospodarki.

Rozwojowi branży nie towarzyszyła jednak należyta dbałość pracodawców o zapewnienie bezpieczeństwa i higieny pracy. Świadczą o tym wyniki kontroli przeprowadzonych przez Państwową Inspekcję Pracy. W latach 2004 – 2007 łącznie skontrolowano 2561 stacji paliw płynnych prowadzących dystrybucję autogazu

oraz 190 rozlewni gazu płynnego propan-butan (ok. 95 % funkcjonujących), w tym 103 rozlewnie LPG spełniające kryteria zakładu o dużym i zwiększonym ryzyku poważnej awarii przemysłowej – w rozumieniu dyrektywy Rady Unii Europejskiej 96/82/EC (dyrektywy Seveso II) i ustawy Prawo ochrony środowiska.

Podczas kontroli stwierdzono, że znacząca liczba pracodawców i pracowników stacji autogazu i rozlewni LPG nie przestrzegała elementarnych zasad i przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy. Ujawniono liczne przypadki świadczące o bagatelizowaniu, a niejednokrotnie też o lekceważeniu spraw bezpieczeństwa, mimo że ryzyko wybuchu i pożaru w zakładach operujących gazem płynnym jest bardzo duże. Z tego względu problematyka warunków i bezpieczeństwa pracy w stacjach autogazu i rozlewniach gazu płynnego była przedmiotem obrad Rady Ochrony Pracy (w 2005 roku) oraz sejmowej Komisji do Spraw Kontroli Państwowej (w 2006 r.).

WYNIKI KONTROLI PRZEPROWADZONYCH W LATACH 2006 – 2007 W STACJACH PALIW PŁYNNYCH ZAJMUJĄCYCH SIĘ DYSTRYBUCJĄ AUTOGAZU

Kontrolom poddano zarówno stacje sprzedające wyłącznie autogaz, jak i stacje o pełnym profilu sprzedaży, prowadzące poza dystrybucją autogazu sprzedaż benzyn i oleju napędowego. Łącznie w ostatnich dwóch latach skontrolowano 1364 stacje sprzedające autogaz, większość (58%) w 2007 roku. Kontrole prowadzono z wykorzystaniem jednolitej metodyki, opartej na specjalistycznej liście kontrolnej uwzględniającej wyniki kontroli pilotażowych prowadzonych w stacjach paliw płynnych w 2004 roku i wcześniej.

Przestrzeganie przepisów bhp sprawdzano – zgodnie z zaleceniami Rady Ochrony Pracy - zarówno w małych stacjach paliw zlokalizowanych na wsiach lub w małych miejscowościach, jak i stacjach większych, w tym wchodzących w skład struktur koncernów Shell, BP, Orlen, Statoil itd. Prawie połowę skontrolowanych stacji stanowiły stacje całodobowe. Na terenie ponad 60 % stacji znajdowały się obiekty o charakterze handlowym (sprzedaż prasy, części samochodowych, artykułów spożywczych), a co piątej - prowadzono działalność gastronomiczną (bar, restaurację). Dystrybucję gazu płynnego w butlach - poza sprzedażą autogazu, benzyn, oleju napędowego - prowadziło ponad 90 % stacji.

Kontrole wykazały, że mimo funkcjonowania większości stacji paliw płynnych od dłuższego czasu, nadal ujawniano stacje paliw (149), których właściciele nie posiadali decyzji administracji terenowej zezwalającej na ich użytkowanie. Stwierdzono też, że dystrybucję autogazu - bez wymaganej koncesji Urzędu Regulacji Energetyki na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie obrotu paliwami płynnymi - prowadziło 129 skontrolowanych stacji, a w przypadku 191 stacji pracodawcy nie poinformowali Państwowej Inspekcji Pracy o miejscu, rodzaju i zakresie prowadzonej działalności. W 55 stacjach paliw eksploatowano

urządzenia poddodorowe (m.in. zbiorniki ciśnieniowe gazu skroplonego LPG) bez wymaganej decyzji Urzędu Dozoru Technicznego. Ujawniono także przypadki eksploataowania w 54 stacjach autogazu - w strefach zagrożonych wybuchem - 71 urządzeń w wykonaniu zwykłym, a nie w wykonaniu przeciwwybuchowym (m.in. urządzenia chłodnicze do napojów, oprawy oświetleniowe, gniazdka wtykowe). Stwarzało to realne zagrożenie bezpieczeństwa dla obsługi stacji i osób trzecich.

Uwagę zwracają liczne przypadki zatrudnienia w stacjach autogazu pracowników bez wymaganego szkolenia i kwalifikacji. Kontrolujący ujawnili, że łącznie w latach 2006 – 2007 szkolenia w zakresie bhp nie odbyło 988 pracowników (w tym 534 w 2007 r.), a 697 osób obsługiwało instalacje LPG pomimo braku dodatkowych wymagań kwalifikacyjnych (Transportowego Dozoru Technicznego). Do pracy dopuszczono 508 pracowników bez profilaktycznych badań lekarskich.

O niepokojąco dużej skali stwierdzonych nieprawidłowości świadczą liczby zastosowanych przez inspektorów pracy środków prawnych, nakazujących pracodawcom przywrócenie stanu zgodnego z prawem. W 2006 roku konieczność wydania decyzji nakazowych zaszła aż w 96 % skontrolowanych stacji. W co drugiej wydano dziesięć i więcej decyzji, w co czwartej – ponad czternaście, a w 10 % stacji - ponad dwadzieścia. W 2007 roku odsetek stacji, w których inspektorzy pracy wydali decyzje nakazowe kształtował się na poziomie 2006 roku. Zmniejszył się jednak odsetek stacji, w których zaszła konieczność wydania dużej liczby decyzji nakazowych. I tak w 2007 roku dziesięć i więcej decyzji wydano w 38% skontrolowanych stacji; ponad czternaście - w 15 % stacji, a w 5 % stacji - więcej niż dwadzieścia. Wielkości te wskazują na rysujące się już symptomy poprawy stanu przestrzegania przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy w stacjach autogazu, co świadczyć może o skuteczności dotychczasowych działań Państwowej Inspekcji Pracy.

Powszechnie występujące w latach 2006 – 2007 nieprawidłowości i uchybienia w stacjach autogazu wyszczególniono w załączniku nr 1 do niniejszego opracowania. Dla wybranych obszarów porównanie skali naruszenia przepisów w 2007 i 2006 roku zobrazowano na wykresie zamieszczonym na stronie 4.

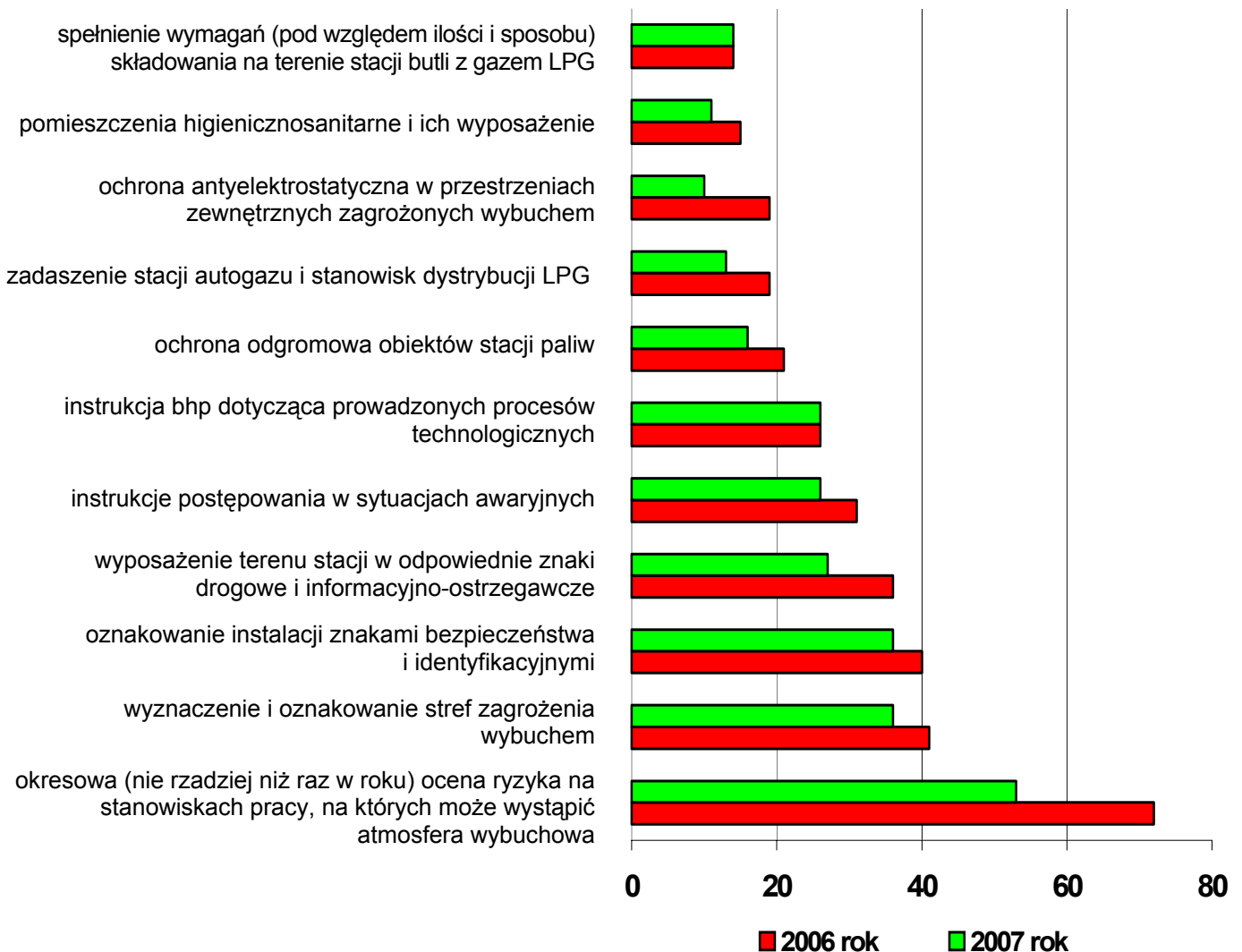
Wprawdzie analiza danych zawartych w zestawieniu i na wykresie potwierdza, że w większości kontrolowanych obszarów działania Państwowej Inspekcji Pracy zaczynają przynosić efekty w postaci poprawy przestrzegania przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy przez przedsiębiorców i pracowników stacji paliw sprzedających autogaz, to trzeba zaznaczyć, że stan ten nadal jest niezadowalający.

Niepokoić bowiem musi prowadzenie działalności w zakresie obrotu paliwami płynnymi bez wymaganych zezwoleń (decyzji) organów administracji państwowej, dopuszczenie do pracy

pracowników nieprzeszkolonych w zakresie bhp, bez wymaganych kwalifikacji, bez badań lekarskich itd., a także takie nieprawidłowości ujawnione podczas kontroli w 2007 r., jak:

- niewyposażenie 144 odmierzaczy gazu płynnego na stanowiskach tankowania pojazdów w zawory samoodcinające, zabezpieczające przed awaryjnym wyciekiem gazu,
- brak ochrony 100 stanowisk odmierzaczy gazu i zbiorników LPG przed najechaniem na nie obsługiwanych pojazdów,
- nieprzeprowadzenie okresowej oceny ryzyka na 432 stanowiskach pracy, na których może wystąpić atmosfera wybuchowa (nieprawidłowość ujawniono w 324 stacjach autogazu),
- niepoinformowanie 774 pracowników o ryzyku związanym z wykonywaną pracą,
- nieprzydzielenie 470 pracownikom odpowiednich środków ochrony indywidualnej,
- braki w wyposażeniu 56 stacji paliw w odpowiednią ilość podręcznego sprzętu przeciwpożarowego,
- nieokreślenie w 203 stacjach paliw podstawowych wymagań bhp przy wykonywaniu prac szczególnie niebezpiecznych,
- niepotwierdzenie pomiarami skuteczności ochrony przeciwporażeniowej przed dotykem bezpośrednim w 114 stacjach autogazu i w 134 – przed dotykem pośrednim.

Odsetek nieprawidłowości stwierdzonych w kontrolowanych stacjach LPG

Kontrolujący ujawnili także nieprawidłowości w zakresie wprowadzania do obrotu butli z gazem płynnym. Co siódma stacja nie spełniała wymagań w zakresie bezpiecznego składowania butli (butle z gazem płynnym magazynowano w nieprzystosowanych do tego celu pomieszczeniach, kontenery z butlami na otwartej przestrzeni były niewłaściwie usytuowane, itd.). Niektóre butle z gazem płynnym nie spełniały wymogów określonych w rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 6 września 1999 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy magazynowaniu, napełnianiu i rozprowadzaniu gazów płynnych (Dz. U. Nr 75, poz. 846 ze zm.). Butle z gazem płynnym, nie posiadające zabezpieczenia zaworów i króćców przed uszkodzeniami mechanicznymi, oferowano do sprzedaży w co piątej skontrolowanej stacji.

Stwierdzony podczas kontroli stopień respektowania przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy przez poszczególnych pracodawców był znacznie zróżnicowany. Obok stacji paliw płynnych, których stan rażąco odbiegał od wymagań obowiązujących przepisów funkcjonowały również i takie, których pracodawcy stworzyli pracownikom bezpieczne i higieniczne warunki pracy, jednakże zjawisko to nie jest powszechne.

Inspektorzy pracy wskazują, że coraz więcej jest stacji, w których nie zgłoszono zastrzeżeń do stanu zainstalowanych urządzeń. Stwierdzono tam natomiast nieprawidłowości polegające np. na braku instrukcji bhp, wymaganych dokumentów, prawidłowo przeprowadzonej oceny ryzyka zawodowego na stanowiskach pracy itd. Przeważająca większość pracodawców jest bowiem coraz bardziej świadoma zagrożeń, jakie spowodować może eksploatacja niewłaściwie dobranych i konserwowanych urządzeń pracujących np. w strefach zagrożenia wybuchem. Zdają sobie także sprawę, że uszkodzenie ich skutkować będzie przestojami w pracy, generując straty finansowe. Mobilizuje to do utrzymania urządzeń w należytych stanie technicznym. Jednakże wielu z nich nadal nie docenia skutków, jakie mogą spowodować np. błędy ludzi niedostatecznie przygotowanych do pracy.

Należy podkreślić że kontrolujący nadal spotykali stacje, których stan rażąco odbiegał od wymagań obowiązujących przepisów. Dotyczyło to głównie stacji LPG, które powstały w latach 90-tych w małych miejscowościach i wsiach. Ich właściciele nie nadążali za zmianami przepisów i nie podejmowali odpowiednich działań dostosowawczych. Konsekwencją był ich stan odbiegający od obowiązujących norm.

Podsumowując należy stwierdzić, że mimo zauważalnych już symptomów poprawy, w efekcie 4-letnich systematycznych kontroli PIP, nadal stan przestrzegania przez pracodawców przepisów prawa, w tym przepisów bhp, budzi zastrzeżenia.

PRZYCZYNY NIEPRAWIDŁOWOŚCI I UZYSKANE EFEKTYW STACJACH AUTOGAZU

Jako przyczyny naruszeń prawa pracodawcy wskazywali najczęściej:

- słabą kondycję finansową i wysokie koszty pracy,
- znaczną liczbę obowiązujących regulacji prawnych, często wprowadzane do nich zmiany, złożoność i niejednoznaczność przepisów oraz trudności z właściwą ich interpretacją,
- ograniczone możliwości zatrudnienia w małych podmiotach gospodarczych odpowiednio wykształconej kadry, również z powodu emigracji zarobkowej.

W ocenie inspektorów pracy ujawnione nieprawidłowości są w większości wynikiem:

- nieznajomości przez pracodawców przepisów oraz zasad bhp;
- bagatelizowania zagrożeń (stosowanie niewłaściwych urządzeń elektroenergetycznych w strefach zagrożonych wybuchem, brak skutecznego zabezpieczenia instalacji gazowych przed mechanicznym uszkodzeniem przez tankujące pojazdy, niewyposażenie pracowników w rękawice chroniące dłonie przed odmrożeniem, antyelektrostatyczną odzież ochronną, niewłaściwe składowanie butli z gazem i in.),
- nieprzywiązywania należytej wagi do niektórych wymogów przepisów, np. w zakresie stosowania określonych zabezpieczeń, barw i znaków ostrzegawczych, oznakowania stref zagrożenia wybuchem, prowadzenia wymaganej dokumentacji, przestrzegania terminów okresowych przeglądów i instalacji.

Inspektorzy wskazują także na brak dostatecznej wiedzy technicznej i doświadczenia w prowadzeniu działalności gospodarczej oraz dążenie pracodawców do jak najszybszego odzyskania zainwestowanych pieniędzy. Poszukiwanie oszczędności skutkuje prowizorycznymi rozwiązaniami zastępczymi, przystąpieniem do użytkowania stacji przed całkowitym zakończeniem robót i uzyskaniem pozwolenia na jej użytkowanie, rezygnacją z niektórych zabezpieczeń, np. zaworów samoodcinających itp.

Celem likwidacji stwierdzonych nieprawidłowości i uchybień oraz uzyskania w kontrolowanych podmiotach gospodarczych efektów w postaci poprawy warunków i bezpieczeństwa pracy oraz respektowania przepisów prawa przez właścicieli i pracowników stacji autogazu, inspektorzy Państwowej Inspekcji Pracy w latach 2006 i 2007 wydali łącznie:

- 13 315 decyzji nakazowych,
 - w tym:
 - 60 decyzji wstrzymania prac,
 - 186 decyzji skierowania 435 pracowników do innych prac,
- 3 324 wniosków zawartych w wystąpieniach,
- 358 mandatów karnych na kwotę 243 800 zł,

- 13 wniosków o ukaranie do sądu,
- 71 środków oddziaływania wychowawczego.

Niezależnie od zastosowanych środków prawnych inspektorzy pracy - uwzględniając właściwość rzeczową innych organów i instytucji - w ramach współpracy skierowali w ponad 200 sprawach pisma informujące o stwierdzonych podczas kontroli nieprawidłowościach i uchybieniach. Kierowano je przede wszystkim do Powiatowych Inspektoratów Nadzoru Budowlanego, Urzędu Regulacji Energetyki, Urzędu Dozoru Technicznego i Powiatowych Komend Państwowej Straży Pożarnej. W trakcie kontroli udzielono także ponad 8750 porad z zakresu prawa pracy, z czego 58 % stanowiły porady dotyczące technicznego bezpieczeństwa pracy.

W 2006 i 2007 roku inspektorzy PIP przeprowadzili ponadto rekontrole w ponad 80 % stacji autogazu kontrolowanych w 2005 i 2006 roku. Sprawdzano realizację wydanych nakazów i wniosków prewencyjnych oraz poprawność ich wykonania. Realizacja decyzji i wniosków w sposób znaczący wpłynęła na poprawę warunków pracy pracowników obsługujących instalacje skontrolowanych stacji paliw oraz bezpieczeństwo kierowców tankujących autogazem zbiorniki pojazdów samochodowych i osób postronnych przebywających w pobliżu stacji.

Jako przykłady efektów poprawiających stan bezpieczeństwa, poprzez wyeliminowanie nieprawidłowości stwarzających wysokie zagrożenie wybuchem i pożarem, wymienić można m.in.:

- usunięcie ze stref zagrożonych wybuchem wszystkich ujawnionych przez kontrolujących urządzeń elektrycznych w wykonaniu zwykłym, a nie przeciwwybuchowym,
- wyposażenie odmierzaczy gazu płynnego i przewodów elastycznych łączących odmierzaczy z tankowanymi pojazdami w zawory samoodcinające (tzw. słabe złącza) zabezpieczające przed awaryjnym wyciekami gazu,
- zapewnienie ochrony odmierzaczy i zbiorników LPG przed najechaniem na nie tankowanych pojazdów,
- zapewnienie właściwej ochrony antyelektrostatycznej urządzeń i instalacji eksploatowanych na stacjach LPG,
- wyeliminowanie nieprawidłowości związanych ze składowaniem na stacjach paliw butli z gazem płynnym na wymianę,
- wyposażenie pracowników w odzież i obuwie robocze o właściwościach antyelektrostatycznych,
- wykonanie pomiarów skuteczności ochrony przeciwporażeniowej urządzeń i instalacji elektroenergetycznych,

- zapewnienie szkoleń w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz uzyskanie przez pracowników napełniających zbiorniki samochodowe gazem płynnym wymaganych zaświadczeń kwalifikacyjnych Transportowego Dozoru Technicznego uprawniających do obsługi instalacji i urządzeń stacji.

WYNIKI KONTROLI PRZEPROWADZONYCH W 2006 R. W ROZLEWNIACH GAZU PŁYNNEGO

W latach 2005 i 2006 skontrolowano 190 rozlewni LPG (jak wspomniano na wstępie – ponad 95 % ogółu funkcjonujących). Wśród skontrolowanych 103 rozlewnie spełniały kryteria zakładu sewesowskiego (tj. zakładu o dużym lub zwiększonym ryzyku poważnej awarii przemysłowej; w rozlewniach tych znajdowało się minimum 50 ton gazu propan-butan).

W 2006 roku kontroli poddano 101 rozlewni gazu płynnego, w tym 52 rozlewnie spełniały kryteria zakładu sewesowskiego. Wyniki kontroli wskazują na znaczne zróżnicowanie stanu bezpieczeństwa. W rozlewniach niebędących zakładami o dużym lub zwiększonym ryzyku awarii odsetek stwierdzonych nieprawidłowości i uchybień był większy niż w rozlewniach sklasyfikowanych jako zakłady sewesowskie. Lepszy stan bhp w tej grupie rozlewni jest skutkiem przestrzegania regulacji prawnych, będących implementacją do polskiego prawa przepisów Unii Europejskiej. Nałożyły one na pracodawców zakładów sewesowskich dodatkowe obowiązki wymuszające stosowanie procedur i instrumentów pozwalających skutecznie eliminować lub maksymalnie ograniczać ryzyko wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, a w razie jej zaistnienia - minimalizować skutki. Mechanizmy te - jak wykazały kontrole - nie zawsze były jednak przez pracodawców należycie wykorzystywane, o czym świadczy ujawnienie również w części rozlewni sewesowskich nieprawidłowości i uchybień mogących skutkować poważną awarią przemysłową i zagrożeniem życia i zdrowia pracowników oraz osób postronnych.

Szczególny niepokój budzi brak aż w 23 rozlewniach (w tym 8 sewesowskich) wentylacji mechanicznej o wymaganej wydajności, czynnej w czasie pracy urządzeń napełniających butle gazem płynnym oraz niezapewnienie wymaganej przepisami mechanicznej wentylacji awaryjnej w 8 rozlewniach sewesowskich i 19 niesewesowskich. Ponadto w 34 rozlewniach (w tym w 10 sewesowskich) nie zblokowano wentylacji mechanicznej pomieszczeń, w których napełniane są butle - z urządzeniami rozlewczymi i transportowymi butli. Podkreślić należy, że brak właściwej wentylacji pomieszczeń i stanowisk pracy może być przyczyną uaktywnienia się zagrożenia wybuchem i pożarem, a skutki awarii w obu grupach rozlewni mogą być porównywalne.

Inspektorzy pracy ujawnili też niedopuszczalne praktyki opróżniania butli i upuszczania z nich gazu bez użycia urządzeń do jego odsysania w 14 rozlewniach gazu, w tym nawet

w 5 sevesowskich. Urządzeń takich w wyposażeniu nie posiadało 13 skontrolowanych rozlewni gazu płynnego. Ponadto:

- w 16 rozlewniach brak było urządzeń do kontroli szczelności zaworów butli,
- w 38 rozlewniach nie wyposażono rurociągów fazy ciekłej gazu w zdalnie sterowane zawory odcinające, umożliwiające ręczne ich zamknięcie spoza budynku rozlewni,
- w 10 rozlewniach w pomieszczeniach i strefach zagrożenia wybuchem znajdowały się instalacje i urządzenia elektryczne oraz telekomunikacyjne w wykonaniu zwykłym (a nie Ex),
- w 14 rozlewniach, w tym w 6 sevesowskich, nie spełniono wymagań ochrony antyelektrostatycznej w pomieszczeniach i przestrzeniach zewnętrznych zagrożonych wybuchem,
- w 18 rozlewniach dopuszczono do ruchu na jej terenie pojazdy z napędem iskrowym (a nie z silnikiem wysokoprężnym lub innym w wykonaniu przeciwwybuchowym).

Zaniepokojenie budzi również skala nieprawidłowości w zakresie oceny ryzyka zawodowego. W 18 rozlewniach gazu płynnego w ogóle jej nie przeprowadzono. W 24 rozlewniach sklasyfikowanej jako niesevesowskie i w 8 sevesowskich nie uwzględniono zagrożenia wybuchem w ocenie ryzyka zawodowego. Na 101 stanowiskach pracy, na których mogła wystąpić atmosfera wybuchowa, stwierdzono brak okresowych ocen ryzyka (w tym w rozlewniach sevesowskich na 44 stanowiskach pracy).

W 35 rozlewniach stwierdzono przypadki napełniania gazem płynnym propan-butan butli (o pojemności powyżej 5 kg) opatrzonych znakiem firmowym przedsiębiorcy odpowiedzialnego za ich stan techniczny, bez jego pisemnej zgody. Ponadto w 23 rozlewniach na butle opatrzone znakiem firmowym przedsiębiorcy odpowiedzialnego za ich stan techniczny nakładano rękawy foliowe lub etykiety opatrzone logo innej rozlewni. Zdumiewać musi fakt, że nieprzestrzeganie obowiązujących w tym zakresie przepisów stwierdzono w rozlewniach (wszystkie są składami podatkowymi), na terenie których podczas ich pracy przebywają urzędnicy państwowi sprawujący tam szczególny nadzór podatkowy (pracownicy urzędów celnych). Inspektorzy pracy ujawnili także przypadki niespełnienia warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać rozlewnie gazu płynnego.

Generalnie stan przestrzegania przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy w rozlewniach gazu płynnego nie jest zadowalający. Konieczność wydania decyzji zaszła w 96 % skontrolowanych rozlewni. W co drugiej wydano 10 i więcej decyzji, a w co czwartej - ponad 20.

PRZYCZYNY NIEPRAWIDŁOWOŚCI I UZYSKANE EFEKTY W ROZLEWNIACH GAZU

Pracodawcy nieprawidłowości tłumaczą zwykle:

- zbyt wysokimi kosztami przygotowania dokumentacji (procedur, instrukcji, planów postępowania na wypadek awarii, oceny ryzyka zawodowego, dokumentu zabezpieczenia stanowisk pracy przed wybuchem itd.);
- brakiem środków finansowych na spełnienie wymogów prawa, szczególnie w zakresie wyposażenia i konserwacji specjalistycznej aparatury i układów sterowniczych,
- złożonością prawa, często wprowadzanymi do niego zmianami oraz trudnościami z właściwą interpretacją przepisów.

Natomiast wg inspektorów pracy przyczyny nieprawidłowości to:

- niewystarczająca znajomość przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy oraz trudności w interpretacji aktów prawnych, a także brak ich ścisłego skorelowania z warunkami technicznymi określonymi na podstawie ustawy Prawo budowlane,
- formalistyczne podejście pracodawców do obowiązków w zakresie sporządzania dokumentacji i instrukcji oraz określania procedur postępowania (co dowodzi braku świadomości o ich istotnym znaczeniu dla poprawy organizacji i bezpieczeństwa pracy),
- dążenie do ograniczenia kosztów prowadzonej działalności.

W celu przywrócenia stanu zgodnego z prawem inspektorzy pracy wydali w 2006 r.:

1270 decyzji nakazowych, w tym:

- 16 decyzji wstrzymania prac,
- 11 decyzji skierowania 23 pracowników do innych prac,

315 wniosków zawartych w wystąpieniach,

30 mandatów karnych na kwotę 19 850 zł,

1 wniosek o ukaranie do sądu,

8 środków oddziaływania wychowawczego.

Ponadto inspektorzy pracy w ramach współpracy z innymi organami kierowali pisma informujące o stwierdzonych nieprawidłowościach m.in. do Powiatowych Inspektoratów Nadzoru Budowlanego, Urzędów Dozoru Technicznego, Powiatowych Komend Państwowej Straży Pożarnej, Urzędu Regulacji Energetyki.

W trakcie prowadzonych kontroli inspektorzy pracy udzielili także ponad 620 porad z zakresu prawa pracy, z czego ok. 70 % stanowiły porady dotyczące technicznego bezpieczeństwa pracy.

W wyniku realizacji wydanych pracodawcom przez inspektorów pracy decyzji nakazowych i wniosków zawartych w wystąpieniach uzyskano poprawę warunków i bezpieczeństwa pracy m.in. przez:

- przywrócenie właściwego stanu technicznego obiektów i pomieszczeń pracy oraz zabezpieczenie i prawidłowe oznakowanie miejsc niebezpiecznych,
- zapewnienie zgodnej z wymogami wentylacji pomieszczeń i stanowisk pracy,
- zapewnienie prawidłowej wentylacji awaryjnej,
- opracowanie wykazu prac szczególnie niebezpiecznych i określenie wymagań bezpieczeństwa i higieny pracy przy ich wykonywaniu,
- opracowanie lub uzupełnienie instrukcji bhp dotyczących stosowanych w zakładzie procesów technologicznych i wykonywania prac związanych z zagrożeniami wypadkowymi oraz instrukcji postępowania w sytuacjach awaryjnych,
- opracowanie w 28 rozlewniach gazu dokumentu zabezpieczenia stanowisk pracy przed wybuchem,
- właściwy dobór miejsc i sposobu składowania materiałów, a także oznakowanie tych miejsc,
- usunięcie nieprawidłowości dotyczących stanu maszyn i urządzeń technicznych,
- właściwe zabezpieczenie urządzeń i instalacji elektrycznych przed możliwością powstania pożaru/wybuchu,
- usunięcie ze stref zagrożenia wybuchem źródeł inicjacji zapłonu,
- właściwe oznakowanie i zabezpieczenie dróg transportowych,
- wyposażenie pracowników w odpowiednie środki ochrony indywidualnej oraz antyelektrostatyczną odzież, obuwie ochronne i rękawice właściwe dla prowadzonych prac,
- przeprowadzenie w sposób poprawny oceny ryzyka zawodowego na stanowiskach pracy, w tym także wykonanie oceny okresowej dla stanowisk pracy, na których mogą wystąpić atmosfery wybuchowe i poinformowanie o ocenie pracowników.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Państwowa Inspekcja Pracy we wnioskach pokontrolnych wskazywała na pilną potrzebę wprowadzenia niezbędnych zmian do obowiązujących regulacji prawnych. Uzyskała w tej sprawie pełne poparcie sejmowej Komisji do Spraw Kontroli Państwowej, a mimo to prace nad nowelizacją aktów prawnych trwają nadal, choć od dnia wystąpienia do Ministra Gospodarki w tej sprawie minął rok i dwa miesiące. Należy podkreślić, że dalsze opóźnianie prac nad nowelizacją aktów prawnych dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy pracowników zatrudnionych przy obsłudze instalacji LPG nie sprzyja poprawie stanu bezpieczeństwa i skutkować może poważnymi następstwami. Dlatego konieczne jest:

- wprowadzenie niezbędnych zmian do obowiązujących uregulowań prawnych:

- rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 6 września 1999 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy magazynowaniu, napełnianiu i rozprawdzaniu gazów płynnych (Dz. U. Nr 75, poz. 846 ze zm.), przez określenie szczegółowych wymagań bezpieczeństwa i higieny pracy dla stacji gazu płynnego i rozlewni gazu płynnego, ściśle skorelowanych z - wydanym na podstawie ustawy Prawo budowlane - rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 21 listopada 2005 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać bazy i stacje paliw płynnych, rurociągi przesyłowe dalekosiężne służące do transportu ropy naftowej i produktów naftowych i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 243, poz. 2063), które wymaga także nowelizacji i zrezygnowania z zapisów niemożliwych do spełnienia w praktyce,
- rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 maja 2003 r. w sprawie minimalnych wymagań dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy pracowników zatrudnionych na stanowiskach pracy, na których może wystąpić atmosfera wybuchowa (Dz. U. Nr 107, poz. 1004 ze zm.),
- rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 18 lipca 2001 r. w sprawie trybu sprawdzania kwalifikacji wymaganych przy obsłudze i konserwacji urządzeń technicznych (Dz. U. Nr 79, poz. 849 ze zm.),
- bardziej rygorystyczne egzekwowanie – przez wszystkie właściwe organy nadzoru i kontroli - przestrzegania przepisów prawa, a w przypadkach rażącego naruszenia przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy oraz warunków technicznych,
- rozszerzenie i zdynamizowanie - przy wiodącym i bardziej aktywnym niż dotychczas udziale organizacji zrzeszających pracodawców branży gazu płynnego i branż pokrewnych - pozakontrolnych form oddziaływania prewencyjno – promocyjnego, ukierunkowanych m.in. na podnoszenie wiedzy i świadomości pracodawców i pracobiorców oraz propagowanie bezpiecznych warunków pracy i korzyści płynących z podwyższania standardów bezpieczeństwa.

Stacje paliw płynnych prowadzące dystrybucję autogazu – ujawnione nieprawidłowości

Zagadnienia objęte kontrolą	Odsetek kontrolowanych stacji, w których stwierdzono nieprawidłowości ¹⁾		Uwagi ²⁾
	2007	2006	
szkolenie bhp	24 23	29 24	988 pracowników nie poddano szkoleniom bhp, w tym 534 w 2007 r. brak wymaganego szkolenia dla pracodawców
badania lekarskie	18	17	508 pracowników dopuszczono do pracy bez profilaktycznych badań lekarskich, w tym 286 w 2007 r.
dodatkowe kwalifikacje	21	25	brak dodatkowych wymagań kwalifikacyjnych stwierdzono u 697 pracowników obsługujących instalacje i urządzenia LPG (w tym 395 w 2007 r.)
ryzyko zawodowe	25	38	brak udokumentowanej oceny ryzyka zawodowego na stanowiskach pracy (w 2007 r. nieprawidłowość dotyczyła 288 stanowisk pracy) nie uwzględniono zagrożenia wybuchem w ocenie ryzyka zawodowego na stanowiskach, na których może wystąpić atmosfera wybuchowa (w 2007 r. nieprawidłowość dotyczyła 273 stanowisk pracy) nie przeprowadzono okresowej (nie rzadziej niż raz w roku) oceny ryzyka na 1043 stanowiskach pracy, na których może wystąpić atmosfera wybuchowa (w tym na 432 stanowiskach w 2007 r.) nie informowano pracowników o ryzyku zawodowym dotyczącym wykonywanej pracy (w 2007 r. nie poinformowano 774 pracowników)
	31	nb ³⁾	
	53	72	
	30	35	
obiekty i pomieszczenia pracy	13	19	brak właściwego zadaszania stacji autogazu i stanowisk dystrybucji LPG
zaplecze higieniczno sanitarne	11	15	nie zapewniono pomieszczeń higienicznosanitarnych lub niewłaściwie i niedostatecznie je wyposażono (w 2007 roku niewłaściwie i niedostatecznie wyposażono 99 pomieszczeń higienicznosanitarnych)
stanowiska i procesy pracy	26	26	nie opracowano lub nie udostępniono pracownikom instrukcji bhp dotyczących prowadzonych procesów technologicznych (w 2007 r. nieprawidłowość dotyczyła 274 stanowisk pracy) nie udostępniono instrukcji postępowania w sytuacjach awaryjnych braki w oznakowaniu instalacji znakami bezpieczeństwa, informacyjnymi i identyfikacyjnymi nie wyznaczono lub niewłaściwie oznakowano strefy zagrożone wybuchem przy zbiornikach magazynowych LPG i odmierzaczach gazu płynnego nie określono podstawowych wymagań bhp przy wykonywaniu prac szczególnie niebezpiecznych brak zgodnego z wymaganiami, okresowo aktualizowanego, dokumentu zabezpieczenia stanowisk pracy przed wybuchem
	26	31	
	36	40	
	36	41	
	33	43	
65	77		
środki ochrony indywidualnej	19	24	nie przydzielono pracownikom odpowiednich środków ochrony indywidualnej (w 2007 r. nieprawidłowość dotyczyła 470 pracowników)
odzież i obuwie	38	38	brak lub niewłaściwie wyposażono pracowników w odzież i obuwie ochronne
maszyny i urządzenia techniczne	3 5	5 7	brak decyzji UDT zezwalającej na eksploatację urządzeń podlegających dozorowi technicznemu zły stan techniczny 109 eksploatowanych maszyn i urządzeń

	11	15	brak ochrony 193 stanowisk odmierzaczy i zbiorników magazynowych LPG przed najechaniem na nie obsługiwanych pojazdów (w tym 100 w 2007 r.)
	18	22	brak wyposażenia 278 odmierzaczy gazu na stanowisku tankowania pojazdów samochodowych w zawory samoodcinające, zabezpieczające przed awaryjnym wyciekami gazu (w tym 144 w 2007 r.)
	2	2	nie wyposażono 24 przewodów elastycznych łączących odmierzaczy gazu z tankowanym pojazdem w tzw. słabe złącze, zabezpieczające przed wypływem gazu w przypadku ruszenia pojazdu z miejsca przed odłączeniem od instalacji gazowej
urządzenia i instalacje energetyczne	15	15	brak potwierdzenia pomiarami skuteczności ochrony przeciwporażeniowej przed dotykem bezpośrednim
	17	16	brak potwierdzenia pomiarami skuteczności ochrony przeciwporażeniowej przed dotykem pośrednim
	10	19	nie zapewniono wymaganej ochrony antyelektrostatycznej w przestrzeniach zewnętrznych zagrożonych wybuchem i pożarem
	16	21	nie zapewniono właściwej ochrony odgromowej obiektów stacji, w których takie instalacje są wymagane (brak metryk urządzeń piorunochronnych stacji, protokołów z badań ochrony odgromowej jej obiektów)
	3	5	eksploatowanie w strefach zagrożonych wybuchem 71 urządzeń elektrycznych w wykonaniu zwykłym a nie przeciwybuchowym, w tym 37 w 2007 roku
transport	27	35	nie wyposażono terenu stacji w odpowiednie znaki drogowe i informacyjno-ostrzegawcze
	4	7	niewłaściwy stan techniczny dróg, wysepki i przejść komunikacyjnych
magazynowanie, składowanie	19	22	brak zabezpieczenia zaworów i króćców butli z gazem przed uszkodzeniami mechanicznymi (nieprawidłowość dotyczyła 846 butli z gazem, w tym 424 w 2007 roku)
	14	15	nie spełniono wymagań (pod względem ilości i/lub sposobu) składowania butli z gazem
inne	7	17	brak decyzji administracji terenowej na użytkowanie stacji
	7	12	brak koncesji Urzędu Regulacji Energetyki na prowadzenie działalności w zakresie obrotu paliwami płynnymi
	13	15	nie powiadomiono PIP o miejscu, rodzaju i zakresie prowadzonej działalności

Uwagi:

*) odsetek liczony od liczby stacji, których problem dotyczył,

**) liczby podane w kolumnie 'Uwagi' dotyczą łącznie 2006 i 2007 roku,

***) skrót „nb” oznacza, że zagadnienie nie było w danym roku badane.

Rozlewnie gazu płynnego propan-butan - ujawnione nieprawidłowości

Zagadnienia objęte kontrolą	Odsetek kontrolowanych rozlewni LPG, w których stwierdzono nieprawidłowości ^{*)}		Uwagi ^{**)}
	rozlewnie spełniające kryteria zakładów sevesowskich	rozlewnie niespełniające kryteriów zakładów sevesowskich	
szkolenie bhp	14	15	brak wymaganego szkolenia w zakresie bhp (dotyczyło 77 pracowników)
dodatkowe kwalifikacje	16	17	brak wymaganych dodatkowych uprawnień kwalifikacyjnych (dotyczyło 48 pracowników)
ocena ryzyka zawodowego	14	23	brak udokumentowanej oceny ryzyka zawodowego na stanowiskach pracy nie uwzględniono i nie udokumentowano w ocenie ryzyka zagrożenia wybuchem nie prowadzono okresowych, nie rzadziej niż raz w roku, ocen ryzyka zawodowego na stanowiskach pracy, na których może wystąpić atmosfera wybuchowa (dotyczyło 101 stanowisk pracy) nie informowano pracowników o ryzyku zawodowym dotyczącym wykonywanej pracy
	17	43	
	42	57	
	12	22	
środki ochrony indywidualnej oraz odzież i obuwie robocze	18	15	nie przydzielono pracownikom odpowiednich środków ochrony indywidualnej brak lub niewłaściwe wyposażenie pracowników w odzież i obuwie robocze
	18	28	
obiekty i pomieszczenia pracy	2	11	brak decyzji administracji terenowej zezwalającej na użytkowanie brak odpowiedniego zaopatrzenia wodnego na potrzeby przeciwpożarowe z hydrantu lub innego źródła o wymaganej przepisy wydajności brak stałych urządzeń zraszaczowych
	4	12	
	15	31	
stanowiska i procesy pracy	14	17	brak szczegółowych instrukcji dla poszczególnych etapów procesu technologicznego nie udostępniono instrukcji postępowania w sytuacjach awaryjnych braki w oznakowaniu identyfikacyjnym instalacji, informacyjnym oraz znakami i barwami bezpieczeństwa brak stałej instalacji do wykrywania niebezpiecznego stężenia gazu w powietrzu w pomieszczeniach, gdzie butle są napełniane opróżniano butle lub upuszczano z nich gaz niestosując urządzeń do odsysania gazu butle o pojemności powyżej 5 kg, opatrzone znakiem identyfikacyjnym innego przedsiębiorcy, oznaczano własnym logo lub etykietą napełniano butle gazem płynnym bez pisemnej zgody przedsiębiorcy odpowiedzialnego za jej stan techniczny nie wyznaczono lub niewłaściwie oznakowano strefy zagrożone
	6	12	
	25	39	
	6	16	
	10	18	
	10	37	
	21	49	
15	31		

	12 17	45 49	wybuchem nie opracowano wykazu prac szczególnie niebezpiecznych nie wymieniono w wykazie prac szczególnie niebezpiecznych prac naprawczych wykonywanych w strefach zagrożenia wybuchem
	13 42	40 67	nie określono podstawowych wymagań bhp przy wykonywaniu prac szczególnie niebezpiecznych brak zgodnego z wymaganiami, okresowo aktualizowanego dokumentu zabezpieczenia stanowiska pracy przed wybuchem
maszyny i urządzenia techniczne	18 13 8 10	38 18 18 6	nie wyposażono rurociągów fazy ciekłej gazu płynnego w zdalnie sterowane zawory odcinające, umożliwiające ręczne ich zamknięcie spoza budynku rozlewni gazu brak wyposażenia rozlewni gazu w urządzenia do kontroli szczelności zaworów butli brak wyposażenia rozlewni gazu w urządzenia do odsysania gazu płynnego z butli brak legalizacji wag, na których prowadzona jest kontrola wagowa butli
wentylacja, oświetlenie	8 20 8 14 17	31 49 39 31 7	nie zapewniono wentylacji mechanicznej o wydajności co najmniej 4-krotnej wymiany/godz. czynnej w czasie pracy urządzeń napełniających nie zapewniono zablokowania wentylacji mechanicznej pomieszczeń, których napełniane są butle, z urządzeniami rozlewczyymi i transportowymi nie zapewniono w rozlewni gazu wentylacji mechanicznej awaryjnej wydajności co najmniej 10-krotnej wymiany/godz. brak w rozlewni stałej instalacji do wykrywania niebezpiecznego stężenia gazu w powietrzu, zablokowanej z wentylacją awaryjną nie zapewniono zgodnego z przepisami oświetlenia elektrycznego pomieszczeniach rozlewni
urządzenia i instalacje energetyczne	2 2 12 12 13 8	16 15 8 17 36 14	brak potwierdzenia pomiarami skuteczności ochrony przeciwporażeniowej przed dotykem bezpośrednim brak potwierdzenia pomiarami skuteczności ochrony przeciwporażeniowej przed dotykem pośrednim w pomieszczeniach i strefach zagrożonych wybuchem znajdowały się instalacje i urządzenia elektryczne i telekomunikacyjne w wykonaniu zwykłym (nie Ex) nie zapewniono wymaganej ochrony antyelektrostatycznej w przestrzeniach zewnętrznych zagrożonych wybuchem i pożarem przenośne oświetlenia elektryczne wykorzystywane m.in. podczas pracy w zbiornikach z gazem nie spełniały wymagań przeciwwybuchowych i miały napięcia wyższe niż 24V brak metryk urządzeń piorunochronnych (protokółów z badań ochrony odgromowej) dla obiektów rozlewni gazu
transport	13 21 10 20	32 23 41 2	dopuszczano do ruchu na terenie rozlewni również pojazdy z silnikami innymi niż wysokoprężne lub nie w wykonaniu przeciwwybuchowym braki w oznakowaniu terenu rozlewni odpowiednimi znakami drogowymi i informacyjno-ostrzegawczymi nie wyznaczono wydzielonych pasów ruchu dla pojazdów mogących poruszać się po terenie rozlewni lub nie przestrzegano zakazu poruszania się pojazdów poza wyznaczonymi pasami niewłaściwy stan techniczny dróg, przejść komunikacyjnych i wysepek
magazynowanie i składowanie	13 4	24 12	brak zabezpieczenia zaworów i króćców butli z gazem płynnym przed uszkodzeniami mechanicznymi nie spełniono wymagań dotyczących oddzielnego składowania butli pełnych i nominalnie pustych z gazem płynnym w oznakowanych miejscach

*) odsetek liczony od liczby rozlewni gazu płynnego, których problem dotyczył,

**) liczby podane w kolumnie "Uwagi" dotyczą 2006 roku.